

KAPITOLA 3

Státní rozpočtové výdaje a dotace na výzkum a vývoj (GBAORD)

Vládní sektor hraje tradičně v oblasti financování vědeckovýzkumných aktivit významnou roli. Jeho hlavní úlohou je udržovat výzkum a vývoj na dostatečné úrovni, která by v budoucnu zabezpečila dodatečný technologický a lidský rozvoj společnosti a umožnila by obstát v konkurenci ostatních států. Vliv tohoto úsilí o rozvoj a šíření nových znalostí se projevuje v celé ekonomice. Podpora výzkumu a vývoje z veřejných rozpočtů umožňuje financovat výzkumné projekty a programy, které by jinak nemusely být realizovány. Mezi priority vládou financovaného výzkumu a vývoje patří zejména vhodnou alokací veřejných zdrojů zabezpečit podporu vědeckovýzkumných aktivit na univerzitách a ve veřejných výzkumných institucích a povzbudit tak investice do nových vědeckých a technologických oblastí. Spolufinancováním výzkumných projektů a programů v soukromé sféře stát také stimuluje investování a bádání v podnikatelském sektoru.

Tato kapitola má za cíl ukázat úlohu vládního sektoru ve financování výzkumu a vývoje (dále jen VaV) z pohledu ukazatele státních rozpočtových výdajů a dotací na VaV (dále jen GBAORD). V první části této kapitoly jsou uvedeny základní definice a metodika zajištění údajů GBAORD. Ve druhé části jsou analyzovány údaje za Českou republiku v roce 2002, a to v souhrnných číslech a v členění podle socioekonomických cílů z různého hlediska podrobnosti. Ve třetí části jsou pak shromážděné údaje konfrontovány se zahraničím, konkrétně s vybranými zeměmi EU, Spojenými státy a Japonskem. Kapitola je také doplněna o přílohu s kompletním číselníkem klasifikace NABS podle revize 1992.

3.1 Metodický úvod

3.1.1 Státní rozpočtové výdaje a dotace na VaV: definice a základní informace

Údaje o státních rozpočtových výdajích a dotacích na výzkum a vývoj (Government Budget Appropriations and Outlays for R&D - GBAORD) jsou ukazatelem, kterým se měří prostředky poskytnuté vládním sektorem na podporu výzkumu a vývoje. Jsou založeny na informacích pocházejících z veřejných rozpočtů a zahrnují všechny položky veřejných rozpočtů týkající se VaV.

Veřejnými rozpočty jsou pro tento ukazatel míněny: 1) státní rozpočet a 2) krajské rozpočty (za předpokladu že jejich příspěvek je významný).

Vyloučeny jsou zcela rozpočty místní samosprávy (města, obce). Údaje pokrývají státem financovaný VaV ve všech institucionálních sektorech provádění výzkumu a vývoje (podnikatelský sektor, vládní sektor, sektor vyššího odborného a vysokého školství a soukromý neziskový sektor) a finanční prostředky poskytnuté na VaV do zahraničí.

Podle níže uvedené metodiky se do GBAORD zahrnují všechny prostředky plynoucí z veřejných rozpočtů. Přitom nezáleží na tom, zda jsou finanční prostředky poskytnuty jako běžné či kapitálové. Pouze finanční prostředky poskytnuté formou návratné půjčky musí být z údajů GBAORD vyloučeny. Podrobnější definice lze nalézt v 8. kapitole metodické příručky OECD pod názvem *Frascati manuál* (OECD, 2002).

Zabezpečení dat probíhá analýzou rozpočtů zpravodajských jednotek, kterými jsou v tomto případě všechna ministerstva a vládní agentury, či jiné orgány státní administrativy, které prostřednictvím svého rozpočtu financují vědeckovýzkumné aktivity podle priorit stanovených vládou.

Údaje GBAORD jsou rozděleny podle socioekonomických cílů (tzv. NABS kategorie) na základě klasifikace NABS – *Nomenklatura pro analýzu a srovnání vědeckých programů a rozpočtů* (Eurostat, 1994). Pomocí této klasifikace socioekonomických cílů lze určit strukturu financování VaV a identifikovat prioritní oblasti VaV. Klasifikace NABS (v současnosti se připravuje její revize), kromě hlavních 13 socioekonomických cílů (jejich výčet je uveden na další straně), umožňuje velmi podrobně, až na 3-místnou úroveň, klasifikovat jednotlivé projekty a programy výzkumu a vývoje. V praxi není jejich identifikace na takto podrobném stupni členění vždy dostupná.

Existují i jiné kompatibilní klasifikace socioekonomických cílů. Mezi ně patří například NORDFORSK, které používají skandinávské země.

Hlavní socioekonomické cíle VaV podle klasifikace NABS jsou:

- 1) Průzkum a využití zdrojů Země
- 2) Infrastrukturní a územní záležitosti
- 3) Ochrana životního prostředí
- 4) Ochrana a zlepšování lidského zdraví
- 5) Výroba, distribuce a racionální využití energie
- 6) Výroba a technologie v zemědělství
- 7) Výroba a technologie v průmyslu
- 8) Společenské struktury a vztahy
- 9) Průzkum a využití kosmu
- 10) Všeobecný výzkum na vysokých školách
- 11) Neorientovaný výzkum
- 12) Ostatní civilní výzkum
- 13) Obrana

Jiným možným způsobem prezentace socioekonomických cílů, které využívá při mezinárodním srovnání Eurostat, je redukce hlavních socioekonomických cílů NABS do 7 kategorií. Některé z cílů jsou seskupeny do následujících 2 obecnějších kategorií, kterými jsou: „Lidské a sociální cíle“ a „Technologické cíle“.

Kategorie „Lidské a sociální cíle“ obsahuje následující socioekonomické cíle NABS:

- a) Infrastrukturní a územní záležitosti
- b) Ochrana životního prostředí
- c) Ochrana a zlepšování lidského zdraví
- d) Společenské struktury a vztahy

Kategorii „Technologické cíle“ tvoří 4 následující socioekonomické cíle NABS:

- a) Průzkum a využití zdrojů Země
- b) Výroba, distribuce a racionální využití energie
- c) Výroba a technologie v průmyslu
- d) Průzkum a využití kosmu

Velmi obecným tříděním GBAORD je jejich rozdělení na civilní GBAORD a obraný GBAORD.

3.1.2 Zabezpečení údajů GBAORD v podmínkách České republiky

Statistická úloha GBAORD je v podmínkách ČR realizována ve spolupráci s Radou vlády pro výzkum a vývoj a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím Informačního systému výzkumu a vývoje (dále jen IS VaV) a jeho integrovaných databází¹.

Koncepce zohledňuje podmínky dané zákonem č. 130/2002 o podpoře výzkumu a vývoje a platnými nařízeními vlády, zejména č. 267 o informačním systému výzkumu a vývoje. Podle platného znění zákona je správcem IS VaV Rada vlády pro výzkum a vývoj. Z IS VaV a jeho integrovaných databází VaV jsou pro zabezpečení projektu GBAORD využity databáze CEP (centrální evidence projektů VaV) a CEZ (centrální evidence výzkumných záměrů). Doplňkově jsou použity údaje z databáze SR (státní rozpočet), která slouží k přípravě rozpočtu na další (fiskální) rok. Bohužel databáze CEP a CEZ neobsahují všechny finanční částky poskytnuté na VaV z rozpočtu, proto musí být detailní údaje o poplatcích a příspěvcích na mezinárodní programy VaV a údaje o specifickém VaV prováděném na vysokých školách získány od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V následné fázi probíhá očištění převzatých údajů od položek (finančních částek), které je nutné podle dikce Frascati manuálu z GBAORD vyloučit. Takto zpracované údaje o státní podpoře VaV jsou podle klasifikace NABS rozčleněny do jednotlivých socioekonomických cílů na základě předem stanoveného klíče. Odpovídající přiřazení kódů socioekonomických cílů je zabezpečeno pracovníky Českého statistického úřadu.

Údaje GBAORD jsou poskytovány OECD a Eurostatu buď jako údaje předběžné, nebo jako konečné. Přitom předběžné údaje jsou získány pomocí matematicko-statistických metod. Statistická úloha GBAORD je zabezpečována s roční periodicitou od roku 2003 (první údaje za referenční rok 2002).

¹ Integrovaný systém tvoří 4 základní databáze (CEP, CEZ, VES, RIV) a doplňková SR. Více informací na www.vyzkum.cz.

3.2 Údaje GBAORD v České republice za rok 2002

3.2.1 Úvod

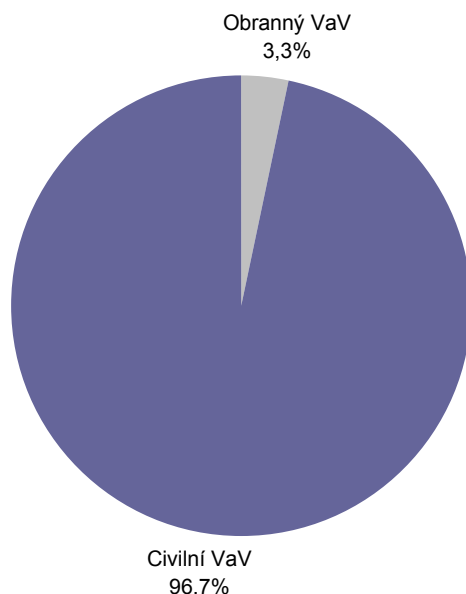
V této části budou prezentována konečná čísla GBAORD za rok 2002. Tento rok je také prvním rokem za který jsou údaje za GBAORD dostupné. Z tohoto důvodu nelze provést meziroční srovnání, jenž bude možné až po zpracování údajů za rok 2003. Následující údaje za Českou republiku jsou uvedeny v členění, které je obvyklé pro publikace Eurostatu a OECD. Jako první jsou uvedeny souhrnné údaje GBAORD, v další části pak jejich členění podle hlavních socioekonomických cílů, které bude následovat část týkající se vybraných socioekonomických cílů podle podrobnější (2-místné úrovně) členění. Text bude doplněn údaji o 5. a 6. rámcovém programu.

3.2.2 Souhrnné údaje GBAORD v České republice za rok 2002

Na základě zjištěných údajů činily v České republice v roce 2002 státní rozpočtové výdaje a dotace na výzkum a vývoj celkem 12 212 mil. Kč.² Uvedená částka finančních prostředků státní podpory poskytnutá na vědeckovýzkumné aktivity zahrnuje pouze prostředky z centrálního rozpočtu, tj. bez zahrnutí výdajů na VaV z krajských rozpočtů, kdy kraje fakticky začaly působit až 1.1. 2003 a nebyly proto vedeny v registru IS VaV jako poskytovatelé finanční podpory. **Celková částka GBAORD v porovnání s HDP odpovídá podílu 0,54 %.**³ Obecně lze konstatovat, že stát vydal v roce 2002 na vzdělávání a vědu méně peněz než bylo jeho původním záměrem a než bylo potřeba. **Na celkových výdajích státního rozpočtu se GBAORD podílely 1,63 %. Převážná část státních rozpočtových výdajů plyne na civilní VaV. Na obranný VaV (vojenské vědeckovýzkumné aktivity) je věnováno ze státního rozpočtu pouze 3,3 %.**

Graf č. 3-1:

Podíly státních rozpočtových výdajů a dotací ČR na civilní VaV a obranný VaV v roce 2002

Metodické poznámky:

Civilní GBAORD zahrnuje kapitoly NABS 1-12

Obranný GBAORD zahrnuje pouze kapitolu NABS 13

Zdroj: ČSÚ

² Veškeré údaje týkající se GBAORD a výdajů státního rozpočtu vyjadřují skutečnost k 31.12.2002.

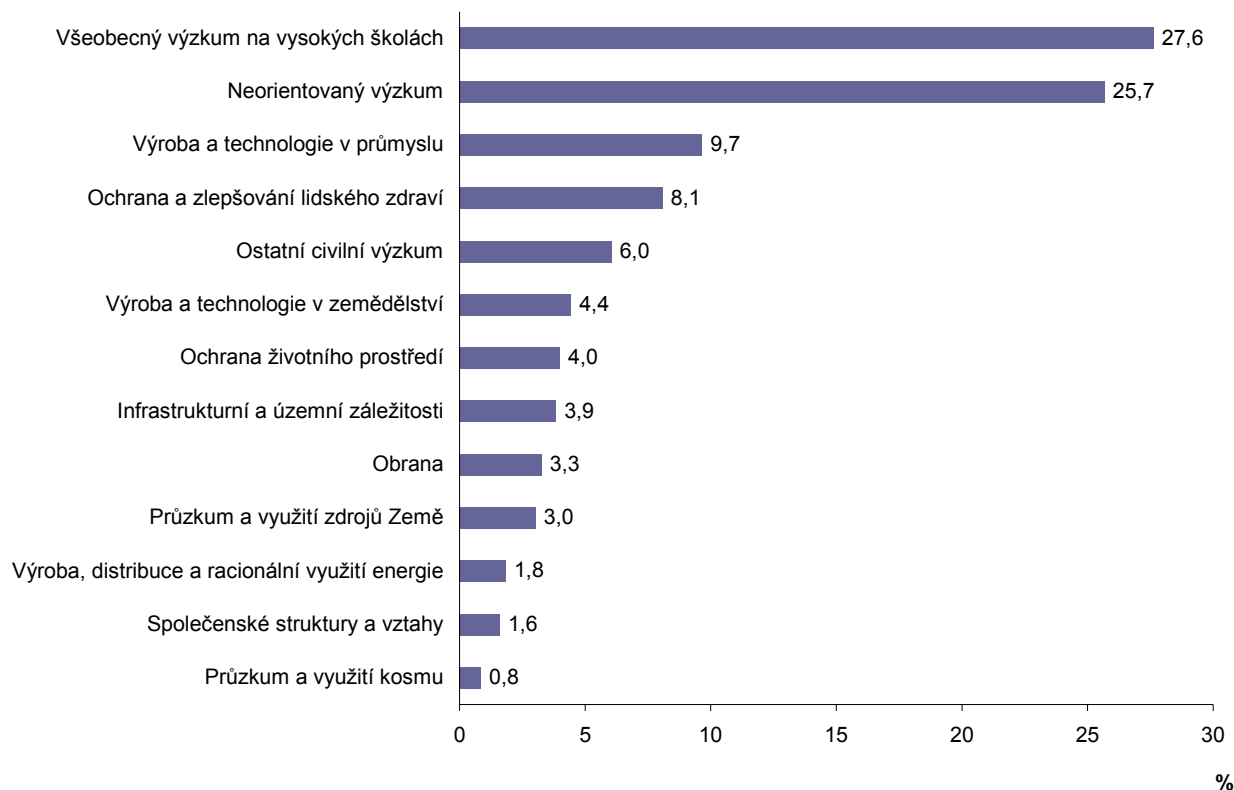
³ Údaj o HDP platný před revizí provedenou ke dni 24. 10. 2003. Při použití revidovaného HDP by se podíl GBAORD snížil na 0,51 %.

3.2.3 GBAORD podle hlavních socioekonomických cílů NABS

Na základě zjištěných údajů GBAORD ve struktuře NABS podle hlavních socioekonomických cílů bylo nejvíce státních prostředků plynoucích na VaV alokováno do tzv. „všeobecných univerzitních fondů“ (kapitola - 10: **Všeobecný výzkum na vysokých školách**). Jedná se o kapitolu NABS do níž v systému státní podpory VaV uplatňovaném v České republice spadají veškeré finanční prostředky poskytnuté Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy na podporu VaV na vysokých školách. Podle dikce zákona se jedná o účelovou a institucionální podporu a specifický VaV prováděný na vysokých školách. **Celková částka poskytnutá vysokým školám na vědeckovýzkumné aktivity byla rovna 3 374 mil. Kč, což představuje podíl 27,6 % na celkových GBAORD.**

Graf č. 3-2:

GBAORD podle hlavních socioekonomických cílů NABS v ČR v roce 2002

Zdroj ČSÚ

Druhým nejvýznamnějším cílem, na který bylo poskytnuto nejvíce prostředků státní rozpočtové podpory VaV, byl tzv. „Neorientovaný výzkum“ (kapitola 11). Podíl na celkových GBAORD činil **25,7 %** (korespondující částka je uvedena v tabulce na následující straně). Pod tento socioekonomický cíl spadají v převážné většině výzkumné projekty financované Akademií věd a Grantovou agenturou. Tyto instituce nejsou přímo orientované na specifickou oblast výzkumu, jak je tomu v případě ministerstev, ale jimi podporované výzkumné aktivity se tříští do širokého spektra vědních oblastí. Hlavním úkolem by měla být podpora projektů, která vede k všeobecnému zvýšení poznatků a znalostí společnosti. Tyto dva cíle dohromady tvořily v roce 2002 více jak polovinu (53 %) veškerých výdajů na VaV ze státního rozpočtu (GBAORD).

Pouze dvě výše uvedené kapitoly svým podílem na celkových GBAORD přesáhly hranici dvaceti procent. Podíly ostatních socioekonomických cílů byly nižší než deset procent. K této hranici se s podílem **9,7 %** na celkových GBAORD blížil socioekonomický cíl pod který spadá vědeckotechnologický rozvoj v oblasti „Výroby a technologií v průmyslu“. Jedná se převážně o projekty financované prostřednictvím rozpočtu Ministerstva obchodu a průmyslu. Patří sem výzkum a vývoj orientovaný na zdokonalování průmyslové výroby a související technologie.

Mezi významné socioekonomické cíle lze zařadit ještě „Ochranu a zlepšování lidského zdraví“, kam se řadí výzkum a vývoj orientovaný na ochranu a zachování lidského zdraví ve všech aspektech od prevence, přes lékařské zákroky, až po nemocniční a domácí péči. Podíl na celkových GBAORD činil **8,1 %**. V převážné většině do tohoto cíle spadá vědeckotechnický rozvoj financovaný prostřednictvím rozpočtu Ministerstva zdravotnictví.

Tabulka č. 3-1:
GBAORD podle hlavních socioekonomických cílů jednotlivých kapitol NABS v ČR za rok 2002

Kapitola NABS	Hlavní socioekonomické cíle	v mil. Kč	%
01.	Průzkum a využití zdrojů Země	370,5	3,0
02.	Infrastrukturní a územní záležitosti	470,3	3,9
03.	Ochrana životního prostředí	488,7	4,0
04.	Ochrana a zlepšování lidského zdraví	987,6	8,1
05.	Výroba, distribuce a racionální využití energie	224,8	1,8
06.	Výroba a technologie v zemědělství	543,0	4,4
07.	Výroba a technologie v průmyslu	1 180,7	9,7
08.	Společenské struktury a vztahy	195,2	1,6
09.	Průzkum a využití kosmu	103,7	0,8
10.	Všeobecný výzkum na vysokých školách	3 373,7	27,6
11.	Neorientovaný výzkum	3 136,0	25,7
12.	Ostatní civilní výzkum	738,2	6,0
13.	Obrana	399,4	3,3
Celkem		12 211,9	100,0

Zdroj: ČSÚ

Zvláštní postavení zaujímá kapitola 12 „Ostatní civilní výzkum“ pod níž se řadí výzkum, který nelze svou povahou zařadit do konkrétního socioekonomického cíle, a to ani v rámci neorientovaného výzkumu do konkrétní vědní oblasti. Tento socioekonomický cíl se podílel na celkových GBAORD **6,0 %**. Uvedený poměrně vysoký podíl je způsoben zahrnutím poplatků a příspěvků na mezinárodní programy VaV. Největší položkou je zde příspěvek na 5. rámcový program, který svým objemem zaujímá 66 % všech finančních prostředků tohoto socioekonomického cíle. Do této kapitoly spadají také finanční prostředky, které se týkají ostatního financování infrastruktury VaV (např. knihovny, dílny atd.).

3.2.4 GBAORD: Lidské a sociální cíle VaV a technologické cíle VaV

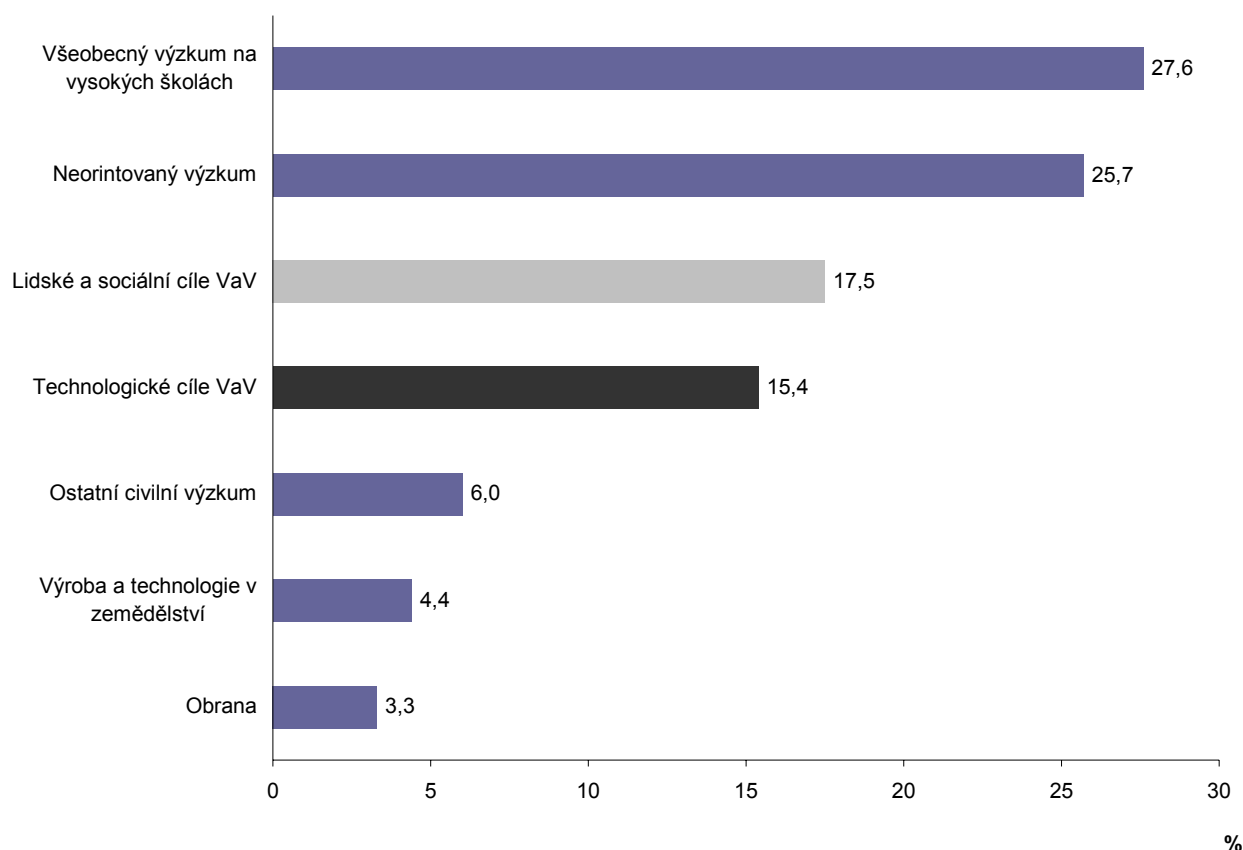
Údaje GBAORD lze prezentovat i v jiném členění než v klasické struktuře NABS, které používá například Eurostat ve svých publikacích. Sloučením vybraných socioekonomických cílů do 2 obecnějších kategorií můžeme identifikovat tzv. „Lidské a sociální cíle výzkumu a vývoje“ a tzv. „Technologické cíle výzkumu a vývoje“. Standardní rozdělení podle NABS do 13 kapitol je tak redukováno na 7 kapitol.

Do kategorie lidských a sociálních cílů spadá veškerý VaV orientovaný na člověka a společnost. Zahrnuje infrastrukturu a územní záležitosti, ochranu životního prostředí, ochranu a zlepšování lidského zdraví a společenské struktury a vztahy. **Lidské a sociální cíle se na celkových GBAORD podílely 17,5 %.**

Do kategorie technologických cílů spadá veškerý VaV orientovaný na technologie či techniku a průzkum a využití Země a kosmu. Zahrnuje průzkum a využití zdrojů Země, výrobu, distribuci a racionální využití energie, výrobu a technologie v průmyslu a průzkum a využití kosmu. **Technologické cíle tvořily 15,4 % z celkových GBAORD.** Podíly zbývajících socioekonomických cílů zůstávají stejné jako v předchozím případě.

Modifikované rozdělení socioekonomických cílů do sedmi kategorií podle jejich procentních podílů na celkových GBAORD prezentuje následující graf č. 3-3.

Graf č. 3-3:
GBAORD v ČR podle modifikovaných socioekonomických cílů v roce 2002

Zdroj: ČSÚ

Na základě zjištěných údajů, v ČR v roce 2002, převažovaly prostředky směřující ze státního rozpočtu na podporu VaV v oblasti lidských a sociálních cílů nad podporou VaV orientovaného na technologické cíle.

3.2.5 GBAORD podle vybraných socioekonomických cílů na úrovni 2-místné klasifikace NABS

3.2.5.1 Kapitola 10: Všeobecný výzkum na vysokých školách

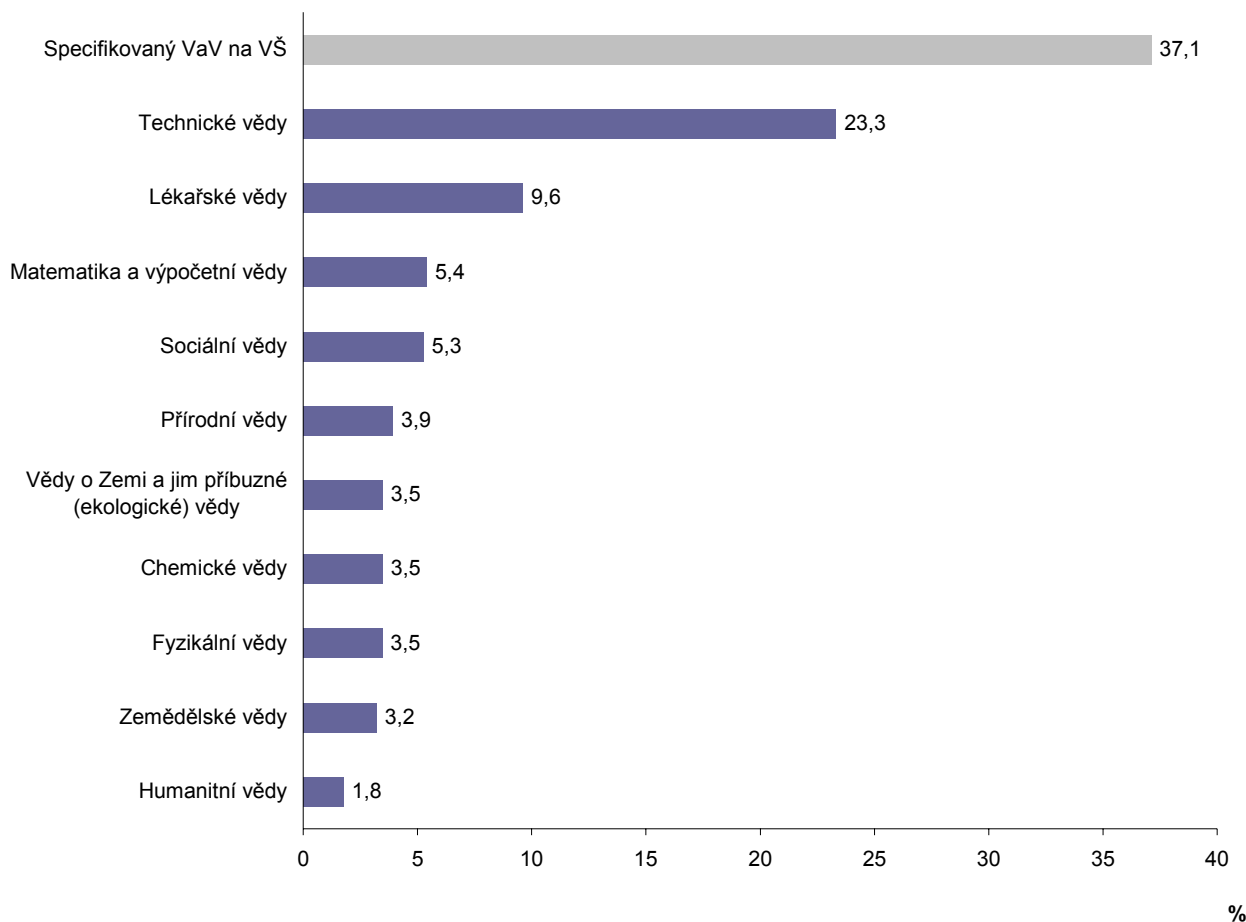
Nejvíce státních rozpočtových výdajů na výzkum a vývoj směřovalo do všeobecného výzkumu na vysokých školách. V klasifikaci NABS se tato kapitola dále rozčleňuje na 10 jednotlivých socioekonomických cílů. Nejvýznamnější položkou v rámci této kapitoly je specifický VaV na vysokých školách. Tato částka nebyla z důvodu její povahy⁴ v roce 2002 členěna na jednotlivé socioekonomické cíle, kterými jsou v případě této kapitoly vědní oblasti (výčet oblastí viz graf na následující straně), a je proto uvedena pouze jako součet celkem. Na celkové částce věnované na všeobecný výzkum na vysokých školách se specifický VaV na vysokých školách podílel **37,1 %**⁵. V případě zbývajících institucionálních a účelových prostředků týkajících se této kapitoly, které bylo možno rozčlenit na základě údajů IS VaV do jednotlivých socioekonomických cílů, směřovalo nejvíce státních rozpočtových prostředků do oblasti technických věd. Z celkového objemu finančních prostředků v rámci této kapitoly činil podíl **23,3 %**. Další významnější výzkumnou oblastí na vysokých školách s podílem **9,6 %** zaujímal výzkum v oboru lékařství. Ve zbývajících vědních oblastech se podíl pohyboval v rozmezí **4-5 %**. V případě VaV v oblasti humanitní věd, kam směřovalo nejméně finanční podpory v rámci všeobecného výzkumu na vysokých školách, činil podíl pouze **1,8 %**.

⁴ Tento příspěvek na VaV dostávají vysoké školy podle předem stanoveného kritéria a je na jejich rozhodnutí, které výzkumné úkoly budou z této částky podpořeny. Žádné členění této částky na vědní obory nebylo v roce 2002 vysokými školami vykazováno a není tudíž na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy k dispozici.

⁵ Korespondující absolutní částky jednotlivých socioekonomických cílů jsou uvedeny v tabulkové příloze na konci této kapitoly.

Graf č. 3-4:

Kapitola 10: Všeobecný výzkum na vysokých školách v členění podle NABS v ČR v roce 2002

Zdroj: ČSÚ

3.2.5.2 Kapitola 11: Neorientovaný výzkum

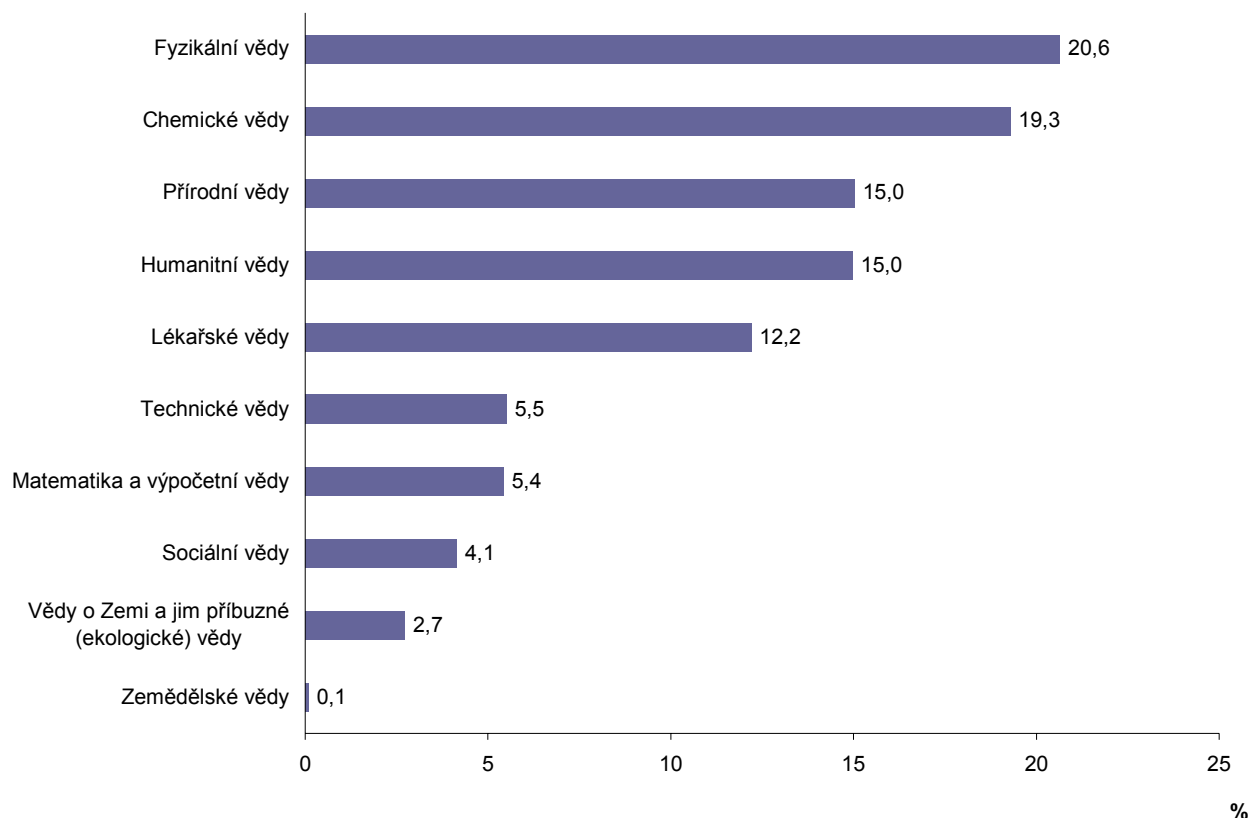
Stejně rozdělení vědních oblastí používá klasifikace NABS i pro neorientovaný výzkum. V porovnání s kapitolou 10 je v kapitole 11 struktura rozložení výdajů na jednotlivé socioekonomické cíle zastoupené vědními oblastmi odlišná.⁶ Nejvíce státních rozpočtových výdajů bylo směřováno na vědeckovýzkumné aktivity v oblasti fyzikálních věd. Jejich podíl na celkovém objemu finančních prostředků v rámci této kapitoly činil **20,6 %**. Pod tento socioekonomický cíl je klasifikován veškerý fyzikální výzkum obecné povahy. Jedná se v zásadě o projekty financované Grantovou agenturou a prostřednictvím Akademie věd. V pořadí druhou vědní oblastí, do které směřovalo nejvíce prostředků v rámci neorientovaného výzkumu, byly chemické vědy s podílem **19,3 %**. I v tomto případě se jedná o výzkum obecné povahy, bez konkrétního průmyslového využití. Průmyslová chemie je klasifikována v kapitole 7 (Výroba a technologie v průmyslu). Nejméně finančních prostředků plynulo na vědeckovýzkumné aktivity týkající se oblasti zemědělských věd se zanedbatelným podílem **0,1 %**. Podíly u zbývajících vědních oblastí jsou uvedeny v grafu č. 3-5 na následující straně.

Všeobecný výzkum na vysokých školách (kapitola NABS 10) i neorientovaný výzkum (kapitola NABS 11) vykazují shodný podíl pouze v oblasti matematických a výpočetních věd. Ten byl v obou případech roven **5,4 %**. Největší rozdíly jsou v oblastech technických věd, fyzikálních věd a chemických věd. Pokud technické vědy v kapitole 10 zaujímaly podíl **23,3 %**, tak v kapitole 11 jejich podíl činil pouze **5,5 %** (tj. rozdíl **17,8** procentních bodů). Naproti tomu, fyzikální vědy v kapitole 10 zaujímaly pouze **3,5 %**, v kapitole 11 jejich podíl činil již **20,6 %** (tj. rozdíl **17,2** procentních bodů).

⁶ Uvedené disproporce jsou způsobeny metodickou dikcí klasifikace výdajů do jednotlivých cílů. V kapitole 10 je klasifikována pouze podpora VaV, kde jsou příjemcem vysoké školy a poskytovatelem prostředků je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (užší definice všeobecných univerzitních fondů). V případě kapitoly 11 toto jednoznačné omezení neplatí.

Graf č. 3-5:

Kapitola 11: Neorientovaný výzkum v členění podle NABS v ČR v roce 2002

Zdroj: ČSÚ

3.2.5.3 Kapitola 7: Výroba a technologie v průmyslu

Tato kapitola se svým významem řadí mezi nejdůležitější, neboť jsou zde klasifikovány socioekonomické cíle v oblasti průmyslového VaV. Jedná se o vědeckovýzkumné programy vyhlašované státem na podporu investic soukromých firem do svého dalšího vědeckotechnického rozvoje. Spolufinancování výzkumných a vývojových projektů státem má za cíl stimulovat a podpořit výzkum a vývoj v privátní sféře a investice do něj. Toto je jeden z klíčových cílů státní rozpočtové podpory průmyslového VaV.⁷

Nejvíce státních rozpočtových prostředků plynulo v rámci této kapitoly na podporu VaV směřovaného do oblasti průmyslové výroby a výrobní techniky. Podíl na celkových výdajích této kapitoly činil **19,0 %**. Do tohoto socioekonomického cíle spadá VaV zaměřený na rozvoj moderních výrobních technik, zejména s ohledem na integraci informační technologie do vývojového a výrobního procesu, automatizaci a robotizaci.

V pořadí druhým významným socioekonomickým cílem, co do objemu finančních prostředků státní podpory, byla oblast VaV zacílená na výrobu motorových vozidel a jiných dopravních prostředků. Podíl tohoto socioekonomického cíle na celkovém objemu výdajů v rámci této kapitoly činil **17,7 %**. Oblast VaV v oblasti výroby motorových vozidel a jiných dopravních prostředků se na 3-místné úrovni klasifikace NABS dále člení na tři cíle specifikující výrobu konkrétních druhů dopravních prostředků. Největší podíl z těchto tří cílů zaujímal VaV v oblasti výroby a opravy letadel (**60,2 %**), dále pak VaV v oblasti výroby ostatních dopravních zařízení (**26,2 %**) a VaV v oblasti motorových vozidel a jejich součástí (**13,7 %**).

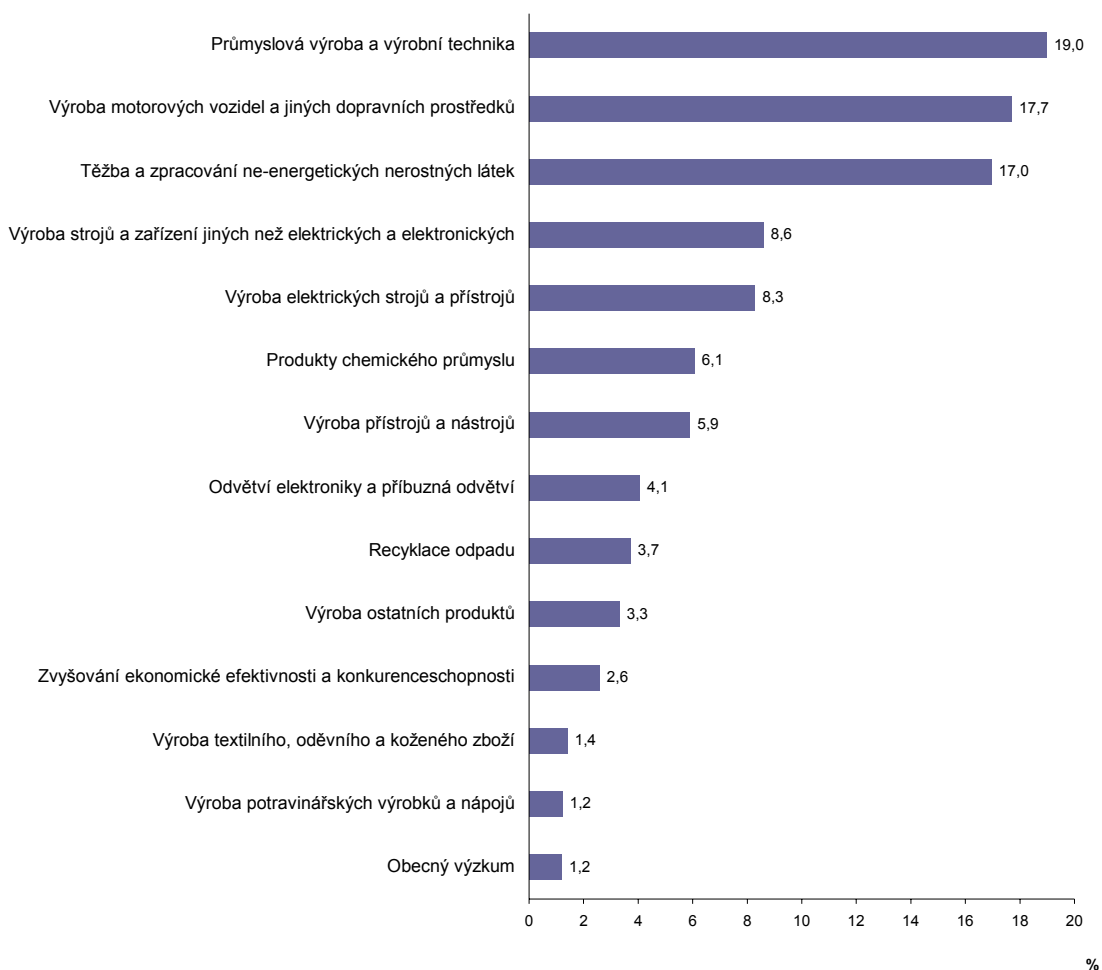
Třetím významným socioekonomickým cílem v rámci této kapitoly byla oblast VaV orientovaná na těžbu a zpracování nerostných surovin (kromě energetických). Podíl na celkových výdajích v rámci této kapitoly činil **17,0 %**. Pod tento socioekonomický cíl spadá veškerý VaV těžby a úpravy metalurgických rud, výroby a primárního zpracování kovů a VaV těžby a zpracování jiných nerostů než jsou metalurgické rudy a nerosty k výrobě energie.

⁷ V podnikatelském sektoru se provádí, měřeno ukazatelem vnitřních výdajů na VaV, nejvíce vědeckovýzkumných aktivit.

Nejméně státních rozpočtových prostředků plynulo na VaV v oblasti výroby potravinářských výrobků a nápojů. Podíl na celkovém objemu výdajů této kapitoly činil pouze **1,2 %**.

Graf č 3-6:

Kapitola 7: Výroba a technologie v průmyslu v členění podle NABS v ČR v roce 2002

Zdroj ČSÚ

3.2.5.4 Kapitola 4: Ochrana a zlepšování lidského zdraví

Kapitola týkající se výzkumu a vývoje v oblasti ochrany a zlepšování lidského zdraví patřila objemem státních rozpočtových výdajů směřovaných do této oblasti VaV na čtvrté místo. Svých významem se ale řadí mezi nejdůležitější socioekonomické cíle vůbec. Kvalita a vědeckotechnický rozvoj v oblasti zdraví se promítá přímo do života obyvatel státu, proto by projekty vedoucí ke zkvalitnění péče o zdraví obyvatelstva měly být státem výrazně podporovány.

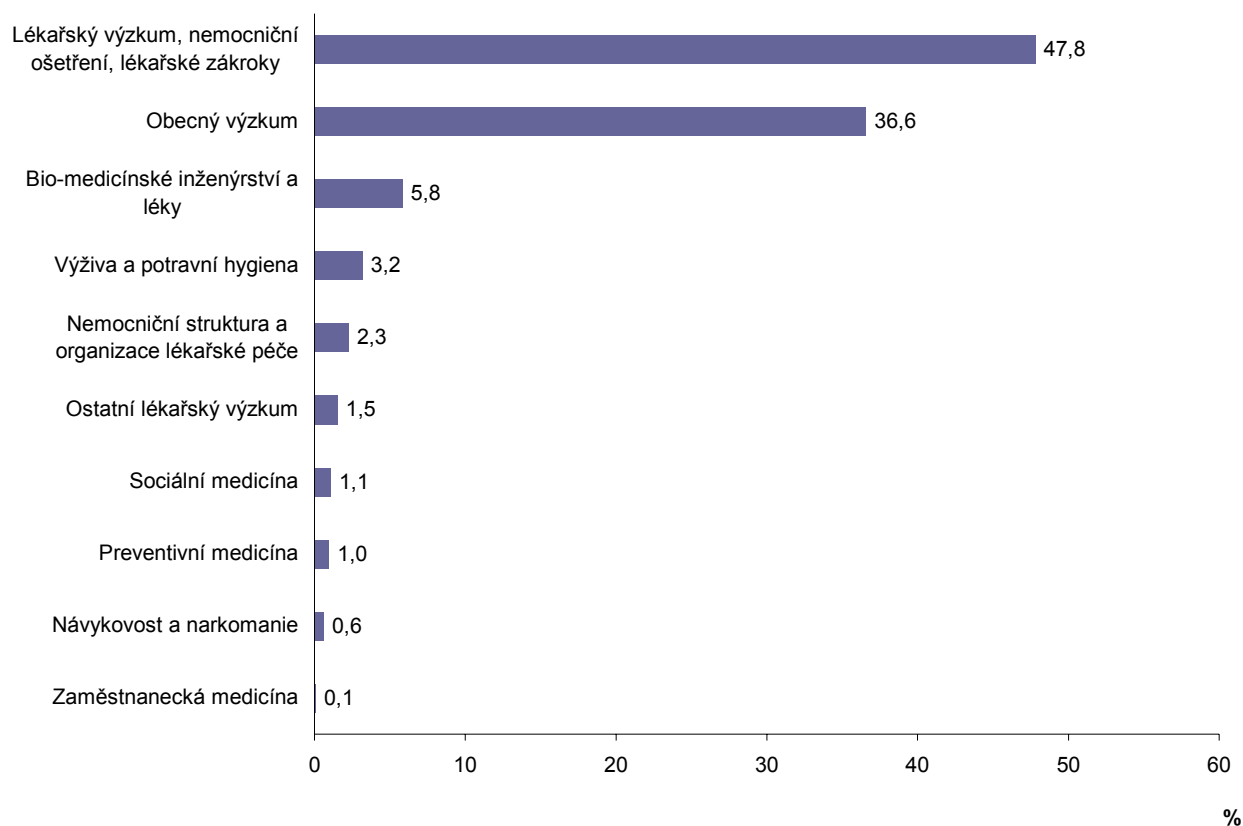
Nejvíce finančních prostředků plynulo v rámci této kapitoly na podporu VaV směřovaného do oblasti lékařského výzkumu, nemocničního ošetření a lékařských zákroků. Tento socioekonomický cíl se na celkových výdajích v rámci této kapitoly podílel téměř padesáti procenty, konkrétně **47,8 %**. Patří sem veškerý výzkum zaměřený na včasnou diagnostiku, potvrzení diagnózy a léčbu různých druhů syndromů. Dále je zde klasifikován výzkum specifických onemocnění, výzkum v oblasti transplantací a také výzkum v oblasti rozvoje klinické medicíny a nemocniční péče.

Druhým nejvýznamnějším socioekonomickým cílem této kapitoly byl obecný výzkum, který se podílel na celkových výdajích v rámci kapitoly **36,6 %**. Do tohoto socioekonomického cíle se řadí výzkum obecné povahy z oblasti lékařství, který nemohl být jednoznačně přiřazen do konkrétního socioekonomického cíle. Spadají sem v zásadě vědeckovýzkumné projekty financované prostřednictvím rozpočtu Ministerstva

zdravotnictví.⁸ Mezi socioekonomické cíle s nejmenším objemem státních rozpočtových prostředků patřil v rámci této kapitoly VaV v oblasti zaměstnanecké medicíny (podíl pouze **0,1 %**) a VaV v oblasti návykovosti a narkomanie (podíl **0,6 %**).

Graf č. 3-7:

Kapitola 4: Ochrana a zlepšování lidského zdraví v členění podle NABS v ČR v roce 2002

Zdroj: ČSÚ

⁸ Obdobný lékařský výzkum obecné povahy financovaný prostřednictvím Grantové agentury a Akademie věd je klasifikován v kapitole 11 (Neorientovaný výzkum).

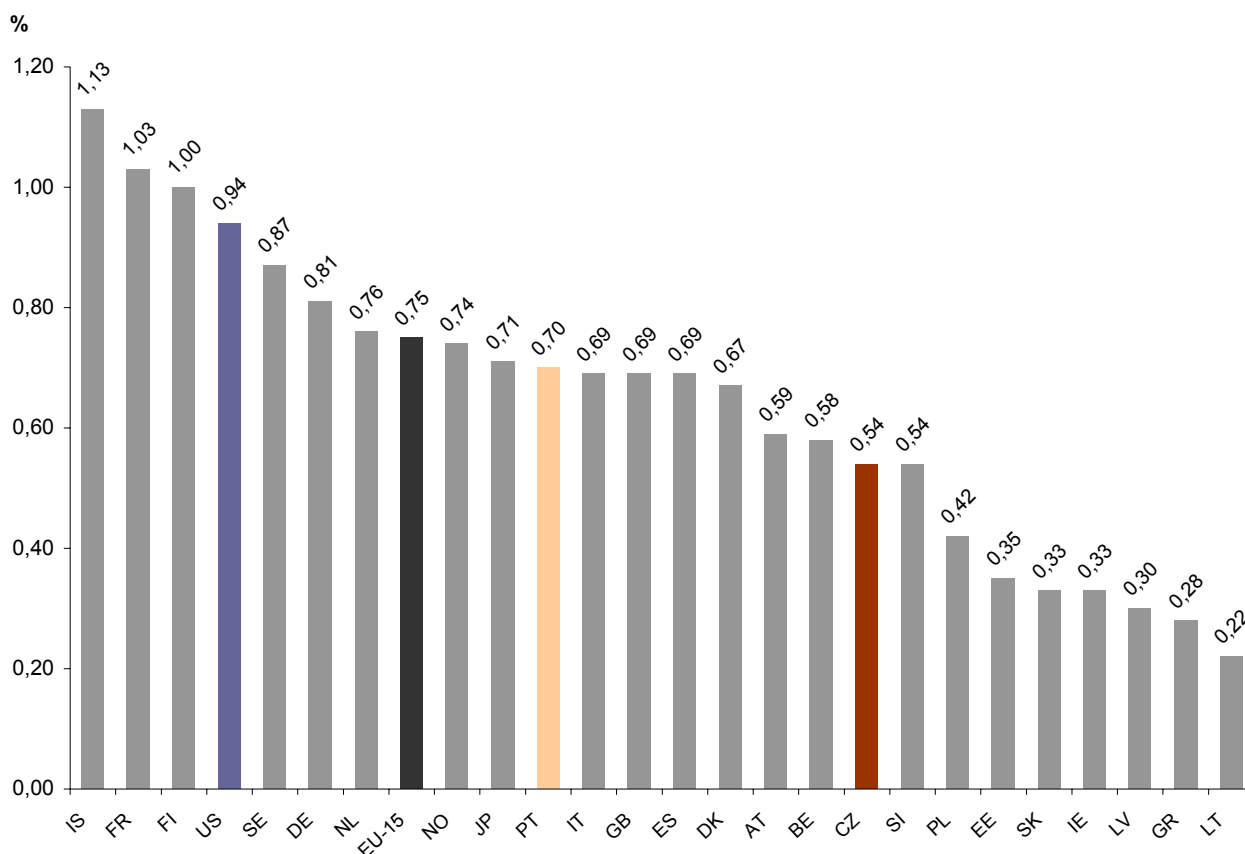
3.3 Mezinárodní srovnání údajů GBAORD

3.3.1 GBAORD jako procento HDP – mezinárodní srovnání

Česká republika se v roce 2003 (před vstupem do EU) v rámci Lisabonského procesu jako jedna z budoucích členských států EU zavázala, že do roku 2010 zvýší podíl státních rozpočtových výdajů a dotací na VaV na **1 % HDP**. Bohužel, vzhledem k úsporně koncipovaným rozpočtům posledních let, které se dotkly i výdajů na výzkum a vývoj, se dosažení tohoto cíle jeví spíše jako nereálné. Původní plán dosáhnout úrovně **0,7 % HDP** v roce 2002, na kterém se usnesla vláda v roce 1999, se nepodařilo naplnit. V roce 2002 odpovídala dosažená úroveň státní podpory VaV **0,54 % HDP** (dle revidovaného HDP 0,51 %).

Výše podpory a její členění na socioekonomické cíle je závislá na systému státní podpory výzkumu a vývoje uplatňovaném v daném státě. Ve srovnání s členskými státy Evropské unie (EU-15) Česká republika stojí na úrovni Rakouska a Belgie, které vykazují hodnotu GBAORD kolem **0,58 % HDP**.⁹ Nejnižší státní podpora VaV je registrována v Lucembursku (**0,2 %**), Řecku (**0,28 %**) a Irsku (**0,33 %**). Nejvyšší hodnotu GBAORD vykázaly Island (**1,13 %**), Francie (**1,03 %**) a Finsko (**1,0 %**). Uvedené země již v roce 2002 splnily výše uvedený závazek zvýšit hodnotu GBAORD na 1 % HDP do roku 2010. Průměrná hodnota státních rozpočtových výdajů na VaV činila v roce 2002 v EU-15 **0,75 % HDP**. V porovnání s ostatními přístupovými zeměmi se ČR nachází na úrovni Slovinska, které vykazalo v roce 2001 podíl GBAORD **0,54 % HDP**.¹⁰ V sousedním Slovensku úroveň státních rozpočtových výdajů na VaV dosáhla v roce 2002 **0,33 % HDP**, v Polsku v roce 2001 pak hodnoty **0,42 %**. V pobaltských státech se tento podíl pohybuje okolo nízkých **0,3 %**. Z tohoto pohledu je Česká republika svou podporou VaV ze státních zdrojů na předním místě ve skupině nových členských zemí EU.¹¹ Podíly GBAORD jako % HDP ve vybraných evropských zemích, Spojených státech a Japonsku ukazuje následující graf č. 3-8.

Graf č. 3-8:
GBAORD jako procento HDP ve vybraných zemích (rok 2002)

Údaje za Slovinsko, Polsko, Estonsko, Lotyšsko a Litva jsou za rok 2001.

Zdroj: ČSÚ, Eurostat, OECD

⁹ Všechny uvedené údaje se vztahují k roku 2002. Zdrojem dat je Eurostat.

¹⁰ Údaje o GBAORD v přístupových zemích převzaty z MSTI 2003/2 (OECD). Maďarsko údaje GBAORD neposkytuje.

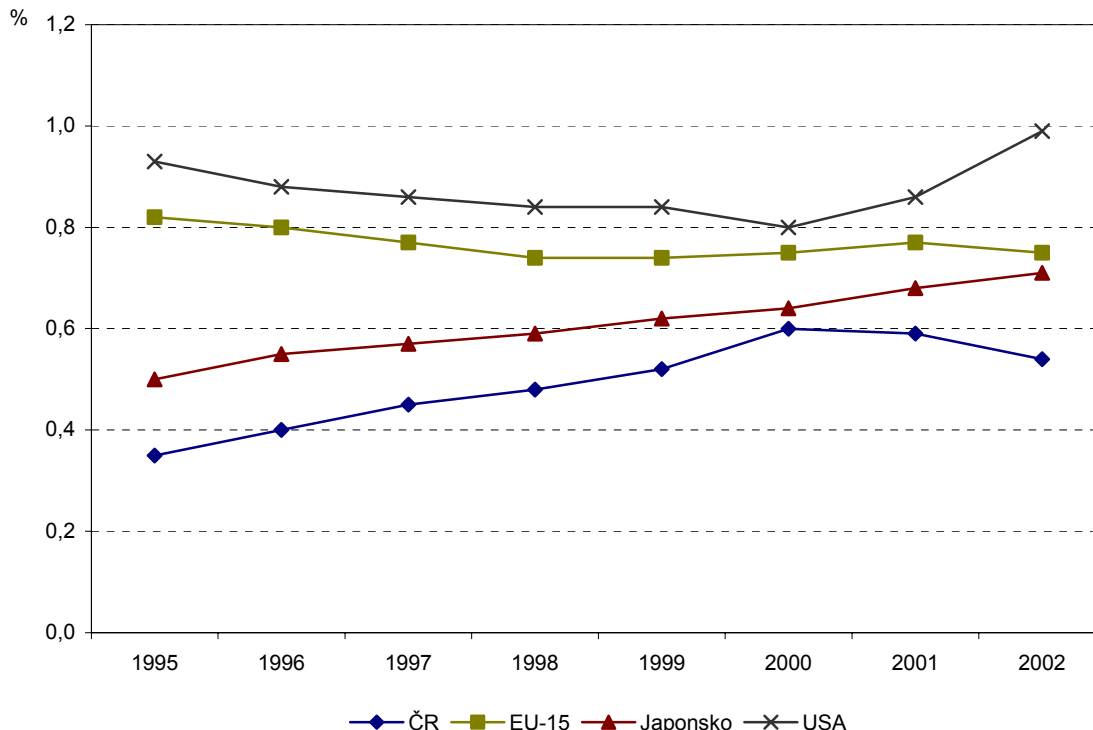
¹¹ Kypr a Malta nebyly do srovnání zařazeny.

Úroveň státní rozpočtové podpory na VaV v USA činila v roce 2002 **0,94 % HDP**. Vzhledem k výši HDP v USA odpovídá uvedený podíl částce, která je vyšší než součet výdajů zemí EU-15. V roce 2001 vydaly USA prostřednictvím státního rozpočtu na podporu VaV 96 866 milionů €, celá EU-15 v témž roce vydala pouze 67 383 milionů €. V tomto ohledu Evropská unie i přes vytyčený cíl stále zaostává za USA. Jiná situace je v případě Japonska, které vykázalo v roce 2002 podíl **0,71 % HDP**, což je méně než průměr zemí EU-15. Ovšem skutečná výše prostředků GBAORD dosahovala v Japonsku téměř 50 % GBAORD všech zemí EU-15.

Bohužel za Českou republiku jsou údaje GBAORD dostupné pouze za rok 2002, proto nelze provést srovnání dynamiky jejich podílu na HDP. Vývoj lze nastínit pomocí ukazatele státních výdajů na VaV, které ale nejsou totožné s GBAORD.¹² Ve vyjádření výdajů jako procenta HDP ovšem není mezi zmíněnými ukazateli zásadní rozdíl a podíly obou ukazatelů jsou de facto totožné. V roce 2002 byly podíly státních výdajů na VaV a GBAORD rovny 0,54 % HDP. V roce 1995 byl podíl státní podpory VaV na úrovni 0,35 % HDP.¹³ V tomto roce byly také výdaje na VaV nejmenší od osamostatnění ČR v roce 1993. Následující roky až do roku 2000 rostl podíl výdajů na výzkum a vývoj ze státního rozpočtu ČR lineárním trendem. Od roku 2000 do 2002 dochází k poklesu z 0,6 % na 0,54 % HDP. V roce 2003 se klesající trend obrátil a výdaje vzrostly oproti minulému roku z 0,54 % HDP na 0,58 %. V zemích EU-15, měřeno ukazatelem GBAORD, došlo od roku 1995 ke snížení podílu z 0,82 % na 0,75 % v roce 2002. Období 1998 až 2002 je v případě EU-15 ve znamení stagnace. V prvních dvou letech (2001-2002) následujících po vyhlášení Lisabonské strategie došlo jak v zemích EU-15 tak ČR ke stagnaci státních výdajů na VaV vzhledem k růstu HDP, a tím došlo ke zhoršení pozice pro dosažení cíle podílu státních výdajů na VaV ve výši 1 % HDP do roku 2010, který stanovila EU v roce 2000 na summitu v Barceloně.

Ve Spojených státech podíl GBAORD na HDP klesal od roku 1995 až 2000 (z hodnoty 0,93 % na 0,8 %), pak dochází k jeho opětovnému nárůstu na 0,99 % v roce 2002. Důvodem je výrazné navýšení státních výdajů na projekty obranného charakteru jako reakce vlády Spojených států na události z 11. září 2001. V případě Japonska došlo k lineárnímu růstu podílu GBAORD na HDP z hodnoty 0,5 % v roce 1995 na 0,71 % v roce 2002.

Graf č. 3-9:
GBAORD jako procento HDP v EU-15, ČR, Japonsku, USA v období 1995-2002

Údaje: EU-15, Japonsko a USA ukazatel GBAORD; ČR státní výdaje na VaV.

Zdroj Eurostat, státní rozpočet ČR

¹² Státní výdaje na výzkum a vývoj uvedené v zákoně o státním rozpočtu se podle metodiky Frascati manuálu očišťují o položky, které nejsou považovány za GBAORD. Toto se týká například návratných půjček a výdajů na administraci.

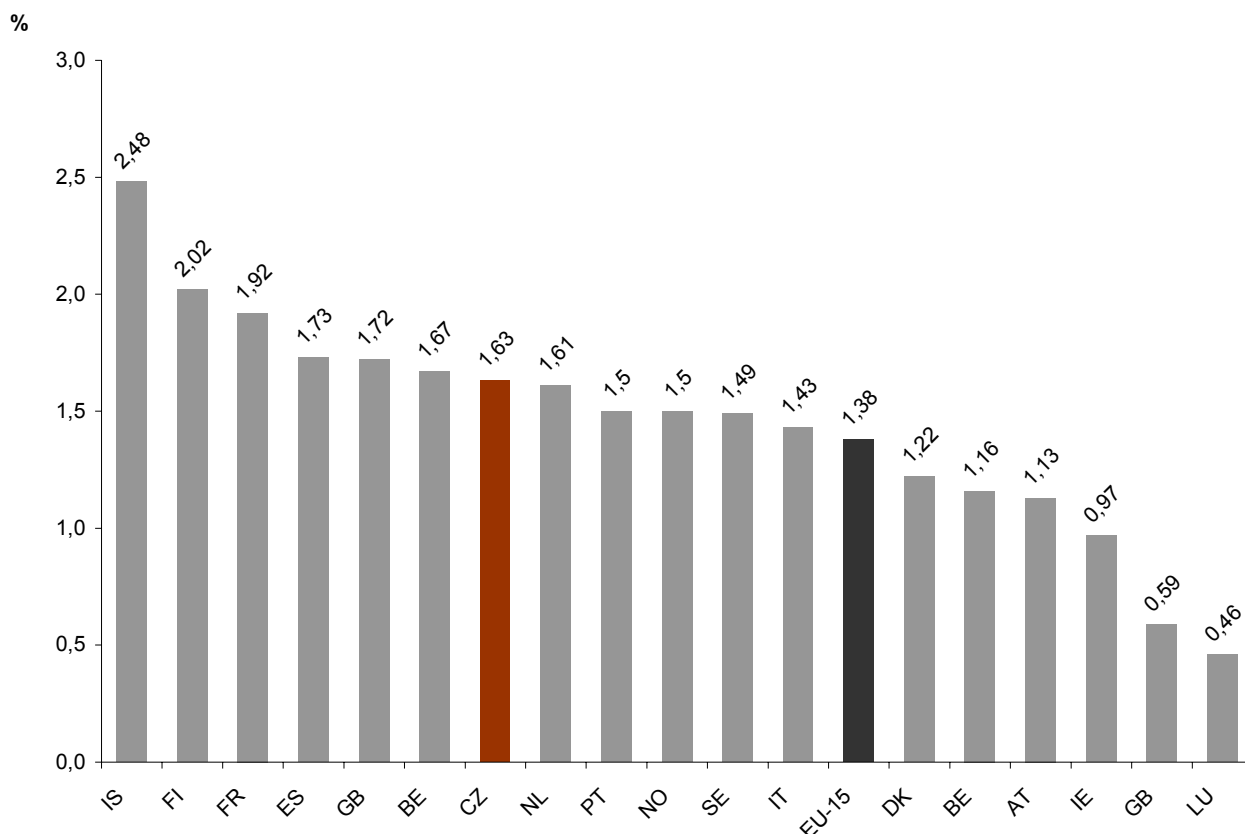
¹³ Následující údaje jsou převzaty ze státního rozpočtu ČR.

3.3.2 GBAORD jako procento celkových státních rozpočtových výdajů-mezinárodní srovnání

Důležitým ukazatelem je také podíl GBAORD na celkových výdajích státního rozpočtu. Z celkových výdajů státního rozpočtu České republiky v roce 2002 činily GBAORD **1,63 %**. Tento podíl byl vyšší než průměrná hodnota zemí EU-15, kde v roce 2002 podíl GBAORD na celkových státních rozpočtových výdajích dosáhl **1,38 %**.¹⁴ Z pohledu tohoto ukazatele na tom Česká republika není zdaleka tak špatně, jako tomu bylo v případě podílu GBAORD na HDP. Z členských států EU-15 nejvyšší podíl v roce 2002 vykázalo Finsko (**2,02 %**) a Francie (**1,92 %**). Avšak oba tyto státy předstihl s podílem **2,48 %** Island, který ale není členským státem EU. Na opačném konci spektra s vůbec nejmenším podílem stojí Lucembursko (**0,46 %**) a Řecko (**0,59 %**). Dosaženým podílem GBAORD na celkových rozpočtových výdajích se ČR umístila na úrovni Belgie (**1,67 %**) a Holandska (**1,61 %**).

Graf č 3-10:

GBAORD jako procento z celkových rozpočtových výdajů ve vybraných zemích (rok 2002)

Údaje za Dánsko, Španělsko, Itálii, Irsko a Velkou Británii jsou odhady.

Zdroj ČSÚ, Eurostat.

3.3.3 GBAORD plynoucí na civilní a obranný VaV – mezinárodní srovnání

Ve srovnání s průměrem zemí EU-15 plyne v ČR na obranný (vojenský) VaV hrazený ze státních zdrojů pětikrát méně finančních prostředků. V roce 2002 se v ČR obranný VaV podílel na celkových GBAORD pouze **3,3 %**, zatímco v EU-15 dosáhl v průměru hodnoty **15,4 %**. V členských státech patří ve státních výdajích na obranný VaV první místo Velké Británii s podílem **34,9 %**. Do skupiny států s vysokým podílem výdajů na obranný VaV se řadí ještě Španělsko s podílem **30,2 %**, dále pak Francie (**24,2 %**) a Švédsko (**18,2 %**). Opačnou skupinu tvoří státy s velmi nízkým podílem, který je u některých z nich reálně roven nulové hodnotě. Sem spadá Rakousko, Island, Irsko, kde hodnota GBAORD plynoucí na obranný VaV fakticky činila **0,0 %**. Česká republika se blíží nejvíce Itálii, kde v roce 2002 podíl činil **4,0 %**. Ze skupiny nových členských zemí EU pouze Slovensko vydalo v roce 2002 na obranný VaV ze státních zdrojů více finančních prostředků, než Česká republika.¹⁵ Podíl činil **7,0 %**.

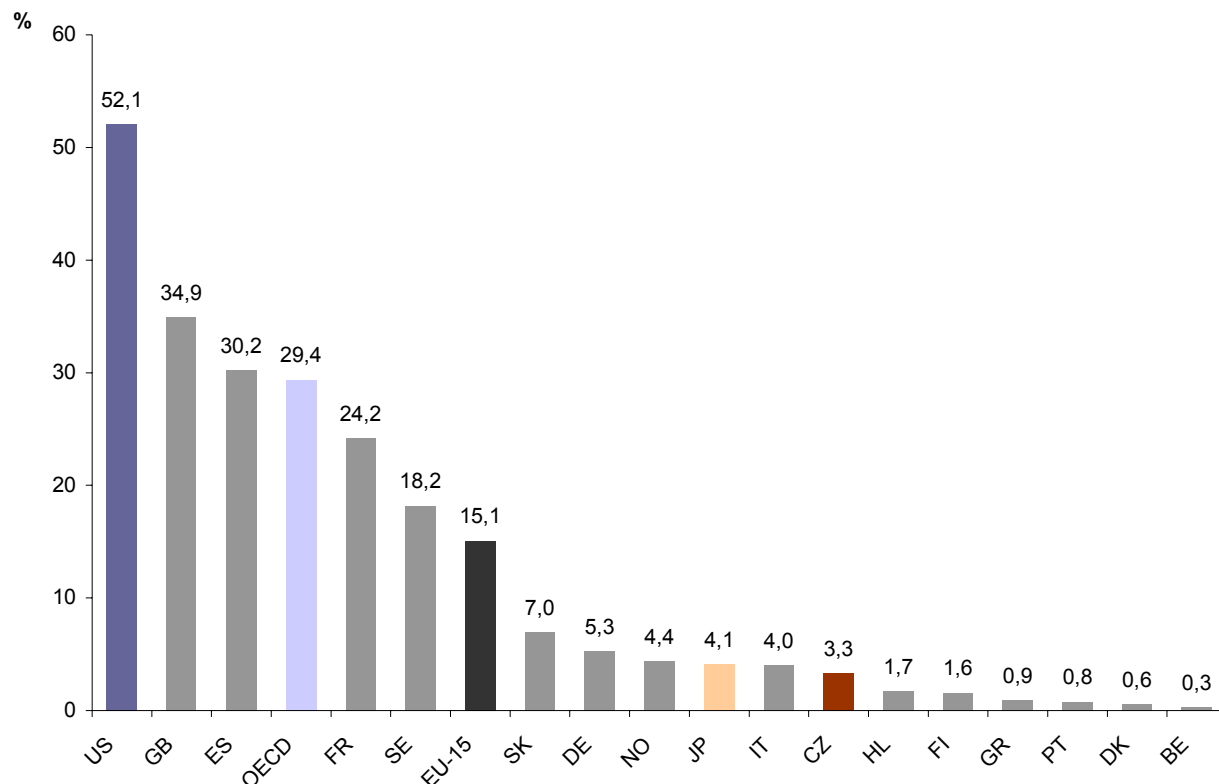
¹⁴ Pro srovnání: v roce 1999 činil uvedený podíl v EU-15 1,73 %, v USA 2,9 %, ve Finsku 2,28 %, ve Francii 1,96 % a konečně v Japonsku 1,8 %.

¹⁵ Údaje za Maďarsko a Polsko nejsou dostupné. Ve Slovinku v roce 2001 podíl GBAORD plynoucí na obranný VaV činil pouze 0,2 % z celkových GBAORD.

Pro doplnění USA vydávají na obranný VaV ze stáních zdrojů přes 50 % prostředků GBAORD. V roce 2002 tento podíl činil **52,1 %**, což odpovídá částce 53 692,5 mil. dolarů. To je ve srovnání s průměrem zemí EU-15 třikrát více. Žádná země světa nevydává na vojenský výzkum a vývoj tolik prostředků jako USA. Prioritou vlády USA v oblasti výzkumu a vývoje je bezesporu obrana. V Japonsku uvedený podíl dosáhl v roce 2002 hodnoty **4,1 %**.

Graf č. 3-11:

Obranný VaV jako % z celkových GBAORD ve vybraných zemích (rok 2002)

Údaje za Spojené království, Japonsko, Itálie, OECD, EU-15 jsou z roku 2001.

Zdroj ČSÚ, Eurostat, OECD

3.3.4 Hlavní socioekonomické cíle NABS – mezinárodní srovnání

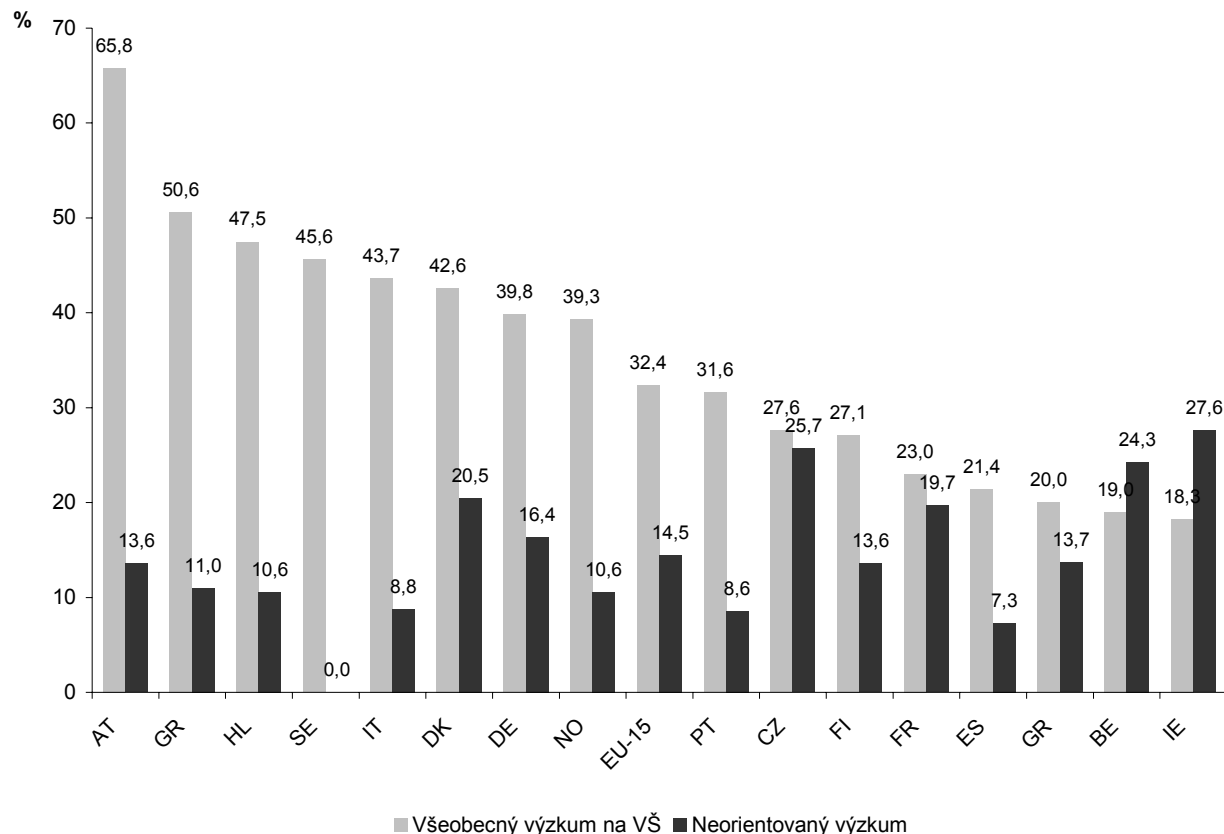
V EU-15 se mezi nejvýznamnější socioekonomické cíle řadí „výzkum financovaný z univerzitních fondů“ (kapitola 10), u nás pod názvem „všeobecný výzkum na vysokých školách“. V roce 2002 činil podíl tohoto výzkumu **32,4 %** z celkových GBAORD. V ČR tento podíl dosáhl hodnoty **27,6 %**. Největší podíl ze skupiny členských států EU byl zaznamenán v Rakousku, a to **65,8 %**. Dále pak v Řecku (**50,6 %**) a Holandsku (**47,5 %**). Naopak nejmenší podíl **18,3 %** vykázalo Irsko. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že výše procentního podílu tohoto i ostatních socioekonomických cílů je značně závislá na uplatňovaném systému státní podpory univerzitního VaV v jednotlivých státech.

Na rozdíl od ČR, kde „neorientovaný výzkum“ v roce 2002 dosáhl hodnoty **25,7 %**, v EU-15 činil podíl tohoto výzkumu pouze **14,5 %**. Největší podíl byl z členských států EU-15 zaznamenán v Irsku, a to **27,6 %**. Vysoký podíl neorientovaného výzkumu vykázala také Belgie **24,3 %** a Dánsko **20,5 %**. Naopak žádný neorientovaný výzkum vykázalo Švédsko. Nízké hodnoty byly zaznamenány také v případě Španělska (**7,3 %**) a Portugalska (**8,6 %**). Srovnání procentních podílů všeobecného výzkumu na vysokých školách (kapitola 10) a neorientovaného výzkumu (kapitola 11) ve vybraných státech přináší graf na následující straně.

Dalším významným socioekonomickým cílem byl výzkum a vývoj v oblasti „výroby a technologií v průmyslu“. Státní rozpočtové výdaje na vědeckotechnický rozvoj v oblasti výroby a technologií v průmyslu dosáhly v roce 2002 v průměru zemí EU-15 hodnoty **9,7 %** z celkových GBAORD. ČR v této oblasti dosahuje svým podílem **9,7 %** právě průměru EU-15. Největší podíl z členských států EU-15 vykázalo Finsko, a to **27,7 %**. Vysoký podíl zaznamenala také Belgie (**26,0 %**) a Portugalsko (**16,0 %**). Naopak nejmenší podíl vykázala v roce 2001 Velká Británie (pouze **0,6 %**) a také Švédsko (**2,2 %**), které má nejvíce státních rozpočtových prostředků soustředěno do všeobecného výzkumu na vysokých školách.

Graf č. 3-12:

„Všeobecný výzkum na VŠ“ a „Neorientovaný výzkum“ jako % GBAORD ve vybraných zemích (rok 2002)

Údaje za Spojené království a Itálii jsou za rok 2001.

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

V oblasti výzkumu, který spadá pod socioekonomický cíl „Ochrana a zlepšování lidského zdraví“, dosáhly rozpočtové výdaje a dotace v průměru EU-15 úrovně **6,3 %** z celkových GBAORD. Ve srovnání s ČR, kde bylo v roce 2002 na výzkum v této oblasti věnováno **8,1 %** z celkových GBAORD, je podpora výzkumu v oblasti ochrany lidského zdraví v EU-15 nižší. Z členských zemí EU-15 měla vyšší podíl podpory VaV spadajícího pod tento socioekonomický cíl pouze Velká Británie, a to v roce 2001 **14,2 %**, a také Island (**8,7 %**) v roce 2002. Nejmenší podíl naopak vykazovalo Švédsko (pouze **0,7 %**) a dále pak Belgie (**1,8 %**).

Výrazný rozdíl mezi Českou republikou a EU-15 byl zaznamenán v oblasti socioekonomického cíle „Průzkum a využití kosmu“. Pokud za všechny země EU-15 byla vykazována průměrná hodnota **5,4 %**, pak v ČR tvořila podpora kosmického výzkumu pouze **0,8 %** z celkových GBAORD. Nejvíce na kosmický výzkum z členských států EU-15 věnovala ze svého rozpočtu Belgie, a to **11,4 %**. Méně než v ČR byl podpořen kosmický výzkum pouze v Řecku (**0,1 %**), Rakousku (**0,2 %**) a Portugalsku (**0,6 %**).

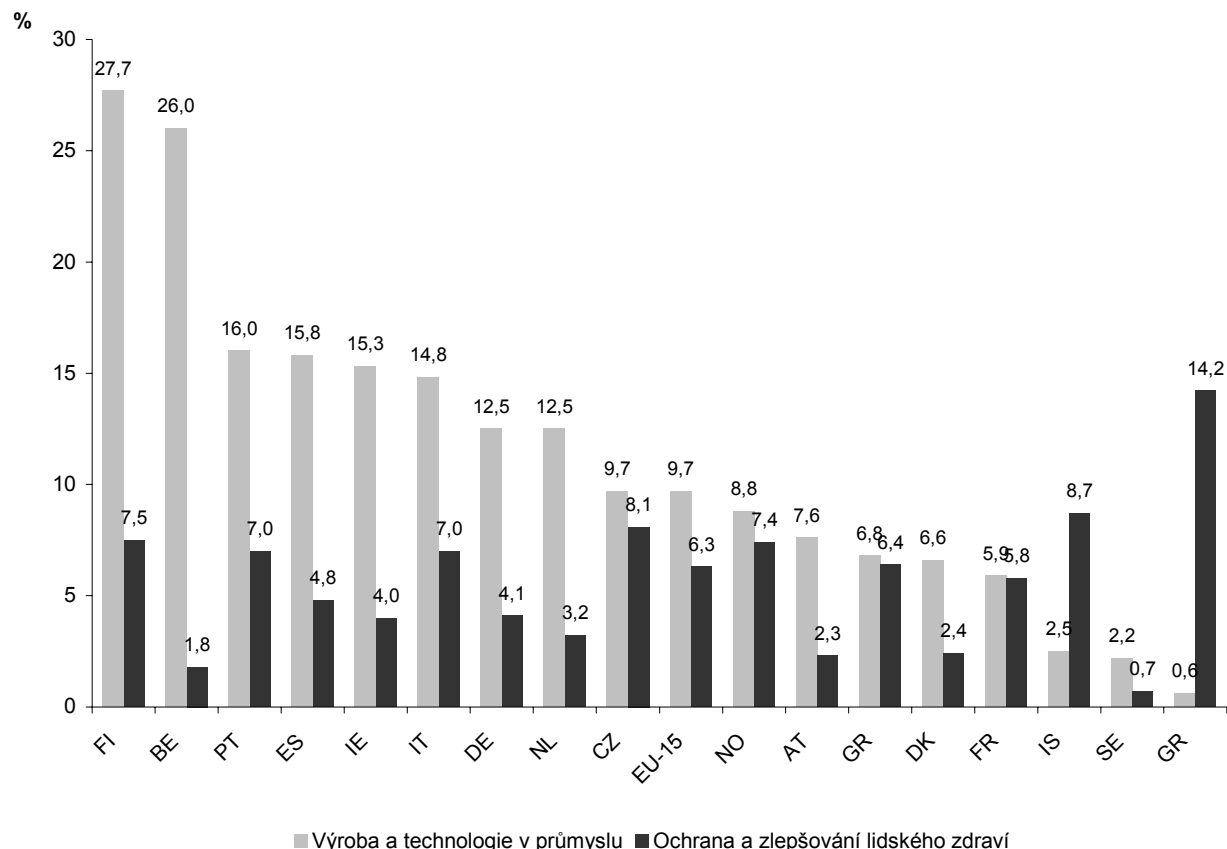
Na podporu vědeckovýzkumných aktivit v oblasti ochrany životního prostředí bylo v ČR vydáno **4,0 %** z celkových GBAORD. V EU-15 dosáhla průměrná hodnota **2,7 %**. Více než ČR věnovalo na výzkum z oblasti ochrany životního prostředí pouze Portugalsko, a to **4,6 %**. Naopak nejmenší podporu tohoto výzkumu vykázal Island (**0,8 %**) a Švédsko (**0,9 %**).

Česká republika vykazovala ve srovnání s průměrem EU-15 menší podíl podpory výzkumu v oblasti výroby, distribuce a racionálního využití energie. V ČR bylo ze státního rozpočtu na tento socioekonomický cíl věnováno **1,8 %** GBAORD, zatímco země EU-15 podpořily tento cíl v průměru **2,8 %**. Nejvíce byl podpořen tento výzkum ze skupiny členských států EU-15 ve Finsku (**4,4 %**). Žádnou podporu výzkumu z oblasti energie nevykázalo Irsko.

V oblasti výzkumu společnosti a sociálních vztahů vydala EU-15 v průměru **3,4 %** z celkových GBAORD, kdežto v ČR bylo do této výzkumné oblasti směřováno pouze **1,6 %**. Na Islandu byl tento socioekonomický směr s podílem **37,6 %** nejvíce podporovanou výzkumnou oblastí. Nejvyšší podíl z členských států EU-15 vykázalo Dánsko (**9 %**).

Graf č. 3-13:

„Ochrana a zlepšování lidského zdraví“ a „Výroba a technologie v průmyslu“ jako % GBAORD (rok 2002)

Údaje u Spojeného království a Itálie jsou z roku 2001.

Zdroj ČSÚ, Eurostat.

Zvláštní úlohu hraje tzv. ostatní civilní výzkum. Tento „zbytkový“ výzkum, který nebylo možno jednoznačně zařadit do konkrétního socioekonomického cíle podle zaměření projektů či programů tvořil v roce 2002 v průměru EU-15 pouze **1,3 %** z celkových GBAORD. V ČR tento podíl činil **6,0 %**. Jak již bylo zmíněno, tato poměrně vysoká hodnota je způsobena zejména zahrnutím příspěvku na 5. rámcový program (viz dále). Z členských zemí EU-15 má vyšší podíl pouze Švédsko, a to **15,1 %**. Vysoký podíl, který je však nižší než v případě ČR, má také Holandsko (**4,6 %**). Některé členské země mají tento podíl de facto nulový (např. Dánsko, Itálie, Finsko).

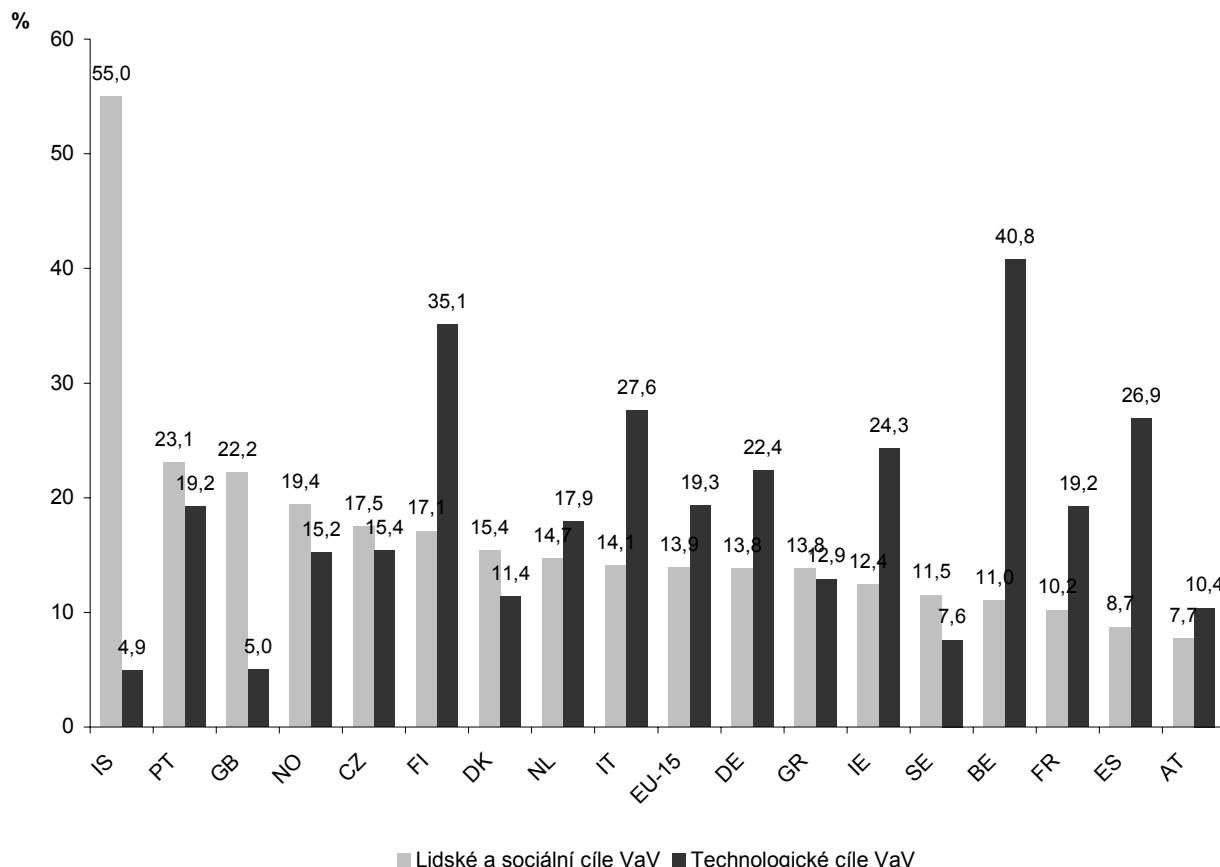
Kompletní seznam socioekonomických cílů s odpovídajícími podíly je uveden v tabulce, kterou lze nalézt v tabulkové příloze.

3.3.5 GBAORD: Lidské a sociální cíle VaV a technologické cíle VaV – mezinárodní srovnání

Ve členění státních rozpočtových výdajů podle modifikované struktury socioekonomických cílů převažoval v ČR v roce 2002 výzkum orientovaný na lidské a sociální cíle (**17,5 %**) nad výzkumem orientovaným na technologické cíle (**15,4 %**). V EU-15 byla situace opačná. Průměrný podíl technologických cílů v zemích EU-15 dosáhl hodnoty **19,3 %** z celkových GBAORD. V případě lidských a sociálních cílů činil podíl **13,9 %**. Uvedená situace je dána rozdílnými podíly jednotlivých socioekonomických cílů, které jsou agregovány. Týká se to hlavně odlišných podílů v případě kosmického výzkumu (**ČR 0,8 %, EU-15 5,4 %**) a ochrany a zlepšování lidského zdraví (**ČR 8,1 %, EU-15 6,3 %**). Zaznamenanými podíly u zmínovaných dvou skupin socioekonomických cílů se ČR blíží nejvíce Norsku, kde podíl u lidských a sociálních cílů činil **19,4 %** a u technologických cílů **15,2 %**. Údaje za další členské státy EU-15 přináší graf č. 3-14 na následující straně.

Graf č. 3-14:

Lidské a sociální cíle VaV a technologické cíle VaV jako % GBAORD ve vybraných zemích (rok 2002)

Údaje Spojené království a Itálie rok 2001.

Zdroj ČSÚ, Eurostat.

3.3.6 Vědeckotechnické cíle evropského 5. rámcového programu

Jak již bylo u kapitoly 12 (Ostatní civilní výzkum) řečeno, největší část výdajů této kapitoly tvoří příspěvek na 5. rámcový program. Tento 5. rámcový program byl vyhlášen Evropským společenstvím pro výzkum, technologický rozvoj a jejich demonstrace pro období 1998-2002¹⁶. Strategickým cílem tohoto rámcového programu bylo jednak posilování vědecké a technologické základny průmyslu a dále zvýšení jeho mezinárodní konkurenceschopnosti, a to hlavně ve vztahu ke Spojeným státům. Na financování se podílejí členské země EU. Peníze plynou formou příspěvků z rozpočtů. Projekty rámcového programu jsou koncipovány jako nadnárodní a participace na nich je možná pouze prostřednictvím konsorcia (řešitelský tým) složeného z partnerů z různých členských a přistupujících zemí EU. Hrazené je pouze určité procento z celkových nákladů přihlášeného projektu, zbytek musí investovat účastníci projektu. 5. rámcový program pokrývá širokou škálu oblastí výzkumu a vývoje, i když ne všechny oblasti vědy a technologií.

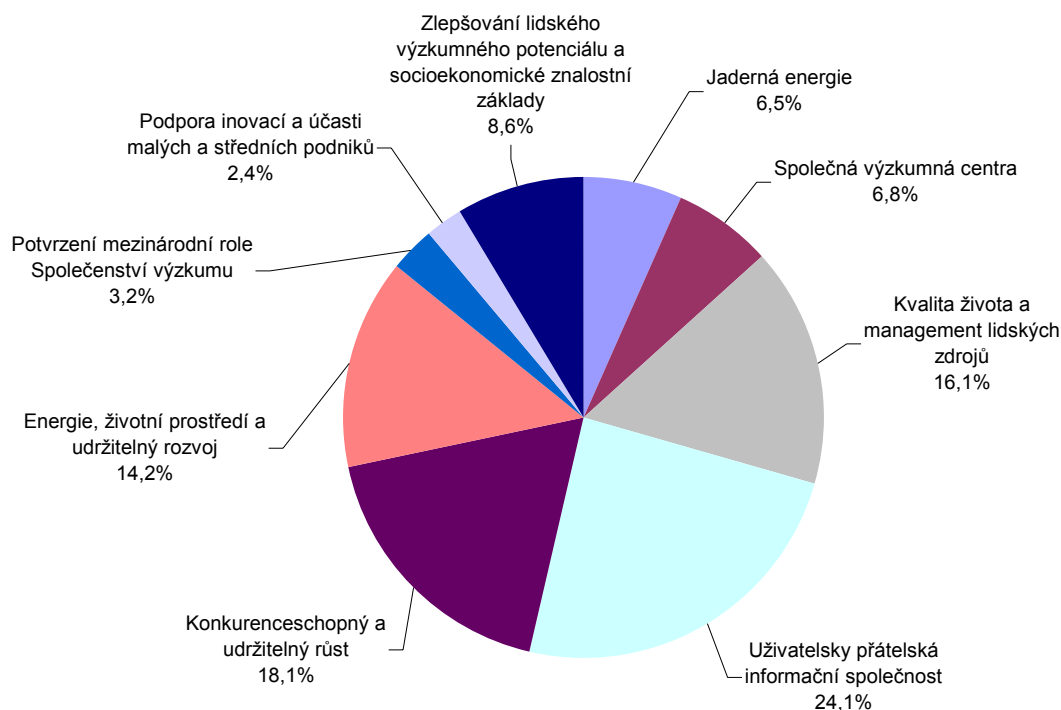
Celkový rozpočet 5. rámcového programu byl stanoven ve výši **14 960 mil. €**. Vědeckovýzkumné aktivity 5. rámcového programu byly rozděleny podle cílů (tématické programy), jejichž klasifikace je odlišná od klasifikace socioekonomických cílů NABS. Nejvíce finančních prostředků bylo směřováno na programy, které se týkaly uživatelsky přátelské informační společnosti (**3 600 mil. €**, podíl **24,1 %**). Dalším významným tématickým programem byl s podílem **18,1 % (2 705 mil. €)** konkurenceschopný a udržitelný růst. Nejmenší část finančních prostředků byla poskytnuta na projekty, které se týkaly tématického programu podpory

¹⁶ V pořadí již 6. rámcový program byl vyhlášen pro období 2002-2006 s celkovým rozpočtem 17 500 mil. €. Více informací viz. www.cordis.lu.

inovací a účasti malých a středních podniků. Podíl činil pouze **2,4 % (363 mil. €)**. Celkový výčet podílů všech tématických programů 5. rámcového programu přináší následující graf.

Graf č. 3-15:

5. rámcový program pro období 1998-2002: podíly jednotlivých tématických programů

Zdroj: CORDIS

3.3.7 Vědeckotechnické cíle evropského 6. rámcového programu

6. rámcový program byl vyhlášen na období 2002-2006 a svým obsahem pokrývá aktivity Evropského společenství v oblasti výzkumu, technologického vývoje a jejich demonstrací. ČR republika na 6. rámcový program platí příspěvky od roku 2003. V roce 2002 se hradil poslední příspěvek na předchozí 5. rámcový program. Celkový rozpočet 6. rámcového programu byl stanoven ve výši **17 500 mil. €**, což představuje navýšení oproti minulému programu o 17 %. Největší část finančních prostředků směřuje na aktivity související s integrací a zaměřením výzkumu (**76,3 %**, **13 345 mil. €**). Z tématických priorit jsou nejvíce podpořeny technologie informační společnosti (**3 625 mil. €**), vědy o přírodě, genomika a biotechnologie pro zdraví (**2 255 mil. €**) a udržitelný rozvoj, globální změny a ekosystémy (**2 120 mil. €**). Na aktivity související se strukturováním Evropského výzkumného prostoru je uvolněno **2 605 mil. € (podíl 14,9 %)**. Z těchto aktivit je nejvíce kladen důraz na lidské zdroje a jejich mobilitu (**1 508 mil. €**) a výzkumnou infrastrukturu (**665 mil. €**). Výzkum a inovace jsou podpořeny **290 mil. €**. Na aktivity posilování základů Evropského výzkumného prostoru směřuje **320 mil. €**. Na program Euratom je poskytnuto celkem **1 203 mil. € (podíl 7 %)**.¹⁷

Účast České republiky na rámcovém programu je bezesporu přínosem pro českou vědu a pro budoucí vědeckotechnický rozvoj společnosti. Důležitým kritériem pro mnohé státy, a také pro ČR, může být návratnost každoročně hrazených příspěvků. Země zvažují svou účast na aktivitách rámcového programu podle poměru vložených a obdržených prostředků. Tento fakt může být také důvodem, proč se například Estonsko, Litva, Kypr a Polsko neúčastní v rámci 6. rámcového programu aktivit spojených s programem Euratom.

¹⁷ Komplettní seznam aktivit 6. rámcového programu s odpovídajícími částkami je uveden na stránkách www.cordis.lu nebo v publikaci 6. rámcový program v kostce, kterou vydalo Technologické centrum AV ČR v roce 2003, blíže viz www.tc.cz.

Závěr

Česká republika jako jedna z deseti nových členských zemí EU vstoupila mezi současné členské země s nesplněnými záměry v oblasti podpory vědeckotechnologického rozvoje hrazené ze státních (veřejných) zdrojů. Podle původního plánu vlády z roku 1999 měla dosáhnout úroveň státní rozpočtové podpory výzkumu a vývoje v roce 2002 podílu 0,7 % HDP. Díky úsporně navrženým státním rozpočtům od roku 2001 nebyl tento záměr naplněn a v roce 2002 došlo dokonce k poklesu podílu z 0,6 % v roce 2000 až na 0,54 % v roce 2002. Pro rok 2003 byl stanoven podíl na úrovni 0,58 % HDP. Nový záměr vlády počítá s následujícími podíly státní rozpočtové podpory na HDP: v roce 2004 zachování podílu z roku 2003, tj. 0,58 %, v roce 2005 navýšení na 0,59 % a v roce 2006 podíl 0,60 %.

Deklarovaný cíl daný Lisabonským procesem se posouvá do budoucnosti a je více než reálné, že v roce 2010 nebude dosaženo úrovně státní podpory VaV v proklamované výši 1 % HDP. Tento stav může mít za následek zaostávání konkurenceschopnosti české ekonomiky a kreditu českého výzkumu v zahraničí. Po vstupu ČR nelze zcela vyloučit odliv kvalifikovaných mozků do zahraničí. I když se může zdát, že ve srovnání s ostatními přístupujícími zeměmi na tom Česká republika není nejhůře, naším cílem je stát se vyspělou zemí evropského regionu, a k tomu jsou odpovídající investice ze strany státu do svého vědeckotechnického pokroku nezbytnou podmínkou. Záleží samozřejmě také na kvalitě výzkumných a vývojových aktivit. Dostatek finančních prostředků umožní rozběhnout nové výzkumné projekty a také stimulovat pomocí státní spoluúčasti privátní sféru k investicím do výzkumu a vývoje.